

Sprogmentor

Et digitalt sprogmentorværktøj

Rapport

Forord

Dette projekt er et bidrag til, at dansktræning med mentor udnyttes som potentiale til integration, fastholdelse og jobmobilitet for nydanskere.

Hovedaktiviteterne har været at (videre)udvikle og praksisafprøve et CD- og webbaseret værktøj og en metode til understøttelse af dansktræning med mentor.

Projektet har ved sin afslutning stillet værktøjet, metoden og bedste praksis vedrørende brugen af det frit og gratis til rådighed.

Denne rapport repræsenterer en samlet erfaringsopsamling, vurdering, beskrivelse af bedste praksis og skitsering af pædagogiske/teknologiske perspektiver for videre udvikling

Projektet har modtaget støtte fra Ministeriet for Flygtninge og Indvandrere. Projektet er blevet til i et samarbejde mellem Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats (CABI), Videnscenter for Integration (VIFIN) og Jobcenter Århus.

December 2010

Mads Bo-Kristensen
Videnscenter for Integration
www.vifin.dk

Kjeld Hansen
Center for Aktiv Beskæftigelsesindsats
www.cabiweb.dk

Forord

1. Indledning s. 1

2. Læsevejledning s. 1

3. Målgruppe og sprogtilegnelse

3.1 Indledning s. 2

3.2 Målgruppen s. 2

3.3 Målgruppens læring og sprogtilegnelse s. 2

3.3.1 Tre centrale perspektiver på læring s. 2

3.3.2 Kognitiv, social og meningsfuld sprogtilegnelse s. 3

3.4 Implikationer for et sprogmentorværktøj s. 4

4. Sprogmentor

4.1 Indledning s. 5

4.2 En sprogmentormetode s. 5

4.2.1 En aftale om rammer og mål s. 5

4.2.2 Fortællinger s. 6

4.2.3 Aktiviteter og trin s. 6

4.3 Et computer- og internetbaseret værktøj s. 9

4.4 Læse-let-metode s. 10

4.5 Sammenfatning s. 10

5. Erfaringer med Sprogmentor

5.1 Indledning s. 10

5.2 Målgruppen s. 11

5.3 Anvendelighed og relevans s. 11

5.4 Bagvedliggende metode s. 12

6. Sammenfatning og perspektivering

6.1 Indledning s. 13

6.2 Sprogmentorværktøjet og målgruppen s. 13

6.3 Et tilbud blandt flere s. 14

6.4 Pædagogiske og teknologiske perspektiver s. 14

Referencer s. 15

1. Indledning

Projektet er et bidrag til, at dansktæring med mentor udnyttes som potentiale til integration, fastholdelse og jobmobilitet for nydanskere. Der stilles et værktøj, en metode og bedste praksis frit og gratis til rådighed for mentorbaseret dansktæring.

Behovet for bedre danskkundskaber - som projektet stiler mod at bidrage til at imødekomme - er veldokumenteret, bl.a. igennem projektet "Kortuddannede indvandrerkvinder i job - fastholdelse i fokus" (CABI 2007).

Sprogmentor vil kunne anvendes i virksomheder, hvor der etableres sprogmentorordninger. Hensigten med Sprogmentor har også været at fremstille et materiale og en metode, der er så enkel, at ikke-professionelle, dvs. ofte frivillige, kan anvende det. Set i lyset af regeringens civilsamfundsstrategi egner Sprogmentor sig godt til sprogtæring i frivilligt regi, hvor der ikke (nødvendigvis) kan bygges på en specifik faglighed i andetsprogpædagogik.

Materiale og metode i Sprogmentor kan ikke erstatte egentlig sprogundervisning. Derimod kan det være et supplement til den formelle sprogundervisning. Begrebet "tæring" er valgt for at understrege den forbindelse, der er - eller *bør* være - mellem formel undervisning og helt oplagte uformelle øve- eller tæningsmuligheder i et arbejds- og hverdagsliv i Danmark. Sprogmentor er et tilbud til tosprogede, virksomheder og civilsamfund om på en enkel måde at sætte fokus på dansk sprogtæring.

Det har været vigtigt i udviklingen af Sprogmentor at fastholde fokus på enkelheden i design af indhold og metode. Den primære målgruppe har kort skolebaggrund og er ikke nødvendigvis vant til at benytte IT. Det var derfor vigtigt, at materialet havde en overskuelig opbygning. Samme enkelhed var nødvendig i forhold til de frivillige og ikke-sprogprofessionelle mentorer, der skulle benytte materialet.

2. Læsevejledning

I kapitel 3 beskrives projektets målgrupper. I kapitlet etableres ligeledes en forståelse af, hvordan voksne, tosprogede mentees tilegner sig dansk. Målgruppe og tilegnelsessyn har implikationer for, hvordan Sprogmentolværktøjet og dets metode udformes.

I kapitel 4 beskrives udformningen af Sprogmentor - metoden, det net- og computerbaserede værktøj og en læse-let-metode

I kapitel 5 præsenteres og diskuteres erfaringerne med Sprogmentor, således som det

er oplevet af mentorer og mentees samt en række fagpersoner og vidensholdere inden for feltet.

I sammenfatningen (kapitel 6) peges på pædagogiske og teknologiske muligheder i en videreudvikling af Sprogmentor.

3. Målgruppen og sprogtilegnelse

3.1 Indledning

I dette kapitel beskrives projektets målgrupper, og der etableres en forståelse af, hvordan voksne, tosprogede mentees tilegner sig dansk. Denne indsigt har betydning for udformningen af Sprogmentor og den tilhørende metode.

3.2 Målgruppen

Den primære målgruppe er nydanskere (i særlig grad kvinder) med somalisk eller arabisk sprogbaggrund og begrænsede danskkundskaber - herunder begrænsede kundskaber i skriftlig dansk.

Den sekundære målgruppe er dels mentorer, mellemledere og ledere i danske virksomheder, dels sprogcentre og frivillige organisationer, som værktøjet og metoden er relevant for.

Det gælder den primære målgruppe, at den har kort eller ikke-vestlig skole- og uddannelsesbaggrund. Det er en skelnen, som i praksis har vist sig nødvendig, da uddannelse i Danmark adskiller sig markant fra den, målgruppen har med sig. Den korte eller ikke-vestlige uddannelsesbaggrund har indflydelse på, hvordan og i hvilket tempo, målgruppen lærer dansk. Behovet for bedre danskkundskaber - som projektet stiler mod at bidrage til at imødekomme - er veldokumenteret, bl.a. igennem projektet "Kortuddannede indvandrerkvinder i job - fastholdelse i fokus" (CABI/Integrationsministeriet 2007). Formålet med projektet er, at den primære og sekundære målgruppe af nydanske medarbejdere kan fastholdes, opkvalificeres og opnå øget jobmobilitet.

3.3 Målgruppens læring og sprogtilegnelse

3.3.1 Tre centrale perspektiver på læring

Vi har fra forskningen viden om, hvordan vi lærer. Det kan siges enkelt: Vi lærer alene, vi lærer sammen med andre, og vi lærer det, som er meningsfuldt for os. Det individuelle perspektiv kaldes for kognitivt - se Illeris (2006) for en gennemgang af læringens kognitive dimension. Når vi lærer sammen med andre, kaldes perspektivet

for kollaborativt og situeret (Lave & Wenger 1998). Når der er tale om meningsfuldhed i læringen, taler man om et eksistentielt perspektiv (Jarvis 2006). Det er en kunst både at adskille og blande disse tre synsvinkler, så de siger noget om, hvordan vi lærer.

Det kan en gang imellem være en god idé at forfølge et af perspektiverne – for derefter at se det i sammenhæng med de andre to. Her tages derfor udgangspunkt i en af de tre måder at anskue læring af sprog på: Det kognitive perspektiv.

3.3.2 Kognitiv, social og meningsfuld sprogtilegnelse

Hvad er det for kognitive processer, der ligger til grund for menteens læring og dermed læring af dansk som andetsprog? Et svar på det vil bidrage til forståelsen af, hvordan et værktøj som Sprogmentor mere præcist skal se ud og anvendes af en mentor og en mentee.

Kognitiv læringsteori har forskellige modeller til at forstå kognitive læreprocesser. Der er informationsteoretiske og systemteoretiske, hermeneutiske og fænomenologiske modeller (Bo-Kristensen 2005). Her peges på tre centrale processer, som disse modeller har tilfælles:

- Forforståelse
- Opmærksomhed
- Bearbejdelse

Forforståelsesbegrebet vedrører det, menteen har med sig. Det er de erfaringer, den viden og de færdigheder, han eller hun lægger til grund for sin dialog med mentoren og arbejdet med et sprogmentormateriale. Opmærksomhedsbegrebet er hentet fra perceptions- og bevidsthedsforskningen og er en forudsætning for læring.

At lære af sin dialog med mentoren og mentormaterialet indebærer, at menteen får mulighed for *at lægge mærke* til indhold i egne og den andens sproglige ytringer. Denne opmærksomhed eller læggen-mærke-til er nødvendig for at menteen kan optage nyt sprog i korttidshukommelsen. Endelig er *bearbejdelse* et begreb, som ligeledes stammer fra hukommelsesforskningen, og som viser, at vi ved at anvende det netop lærte får mulighed for at bearbejde og lagre det til senere brug – i langtidshukommelsen.

Vi ved nu, at vi må indtænke forforståelse, opmærksomhed og bearbejdelse i designet af sprogmentorværktøjet og den tilhørende metode. Omsat til konkret mentor-mentee praksis indebærer dette nogle aktiviteter, som kunne se således

ud:

1. Før-aktiviteter (forforståelse)
2. Hovedaktiviteter (opmærksomhedsrettelse)
3. Efter-aktiviteter (bearbejdelse)

Før mentee indleder arbejdet med et bestemt materiale eller et bestemt sprogligt emne, må hun have mulighed for at etablere en forforståelse: Hvad ved hun om emnet?

Når der er etableret en forforståelse, kan mentor og mentee gå i gang med det egentlige, nemlig at skabe muligheder for at mentee kan *lægge mærke til* specifikke sproglige emner og temaer.

Afslutningsvis skal menteen have mulighed for at bearbejde (efterbearbejde) det, hun har haft fokus på. Hvis det lærte skal lagres og blive en del af hendes sproglige kompetencer, skal der arbejdes med sproget. Det kan gøres på arbejdspladsen og i de hverdagssammenhænge, menteen indgår i.

En kognitiv tilgang til mentorskabets læreprocesser styrkes gennem en social eller kollaborativ dimension. Der er ingen tvivl om, at den mester-lærlingelignende relation, der etableres mellem mentor og mentee har en stærk social læringsdimension. "Mesteren" sørger for, at nyt stof ikke ligger for langt fra det, som lærlingen (menteen) formår at lære. Samtidig må der være en vis udfordring i det nye, hvis mentee skal lære noget nyt. Ydermere er der i mentees forberedelser og efterbearbejdelser af det lærte mulighed for – sammen med andre – at øve sig og at "lægge mærke til" nye sproglige fænomener.

Denne måde at arbejde på skal naturligvis være meningsfuld for den voksne mentee. Mentor må sørge for, at fremgangsmåden er forstået og accepteret af menteen. Samme krav om meningsfuldhed gælder det sprog, der skal være fokus på. Menteen skal have mulighed for at bringe emner og tilhørende sprog på banen – emner og sprog, som er meningsfulde og relevante for ham eller hende.

3.4 Implikationer for et sprogmentorværktøj

Sprogmentorværktøjet må være så enkelt og lettilgængeligt, at den ikke-skolevante mentee og mentorer uden sprogpædagogisk uddannelsesbaggrund umiddelbart kan gå til det. Både mentee og mentor har glæde af en genkendelighed og fast struktur i værktøjets design.

Der er tre perspektiver på læring og sprogtilegnelse: Et kognitivt, et socialt og et eksistentielt. Sprogmentorværktøjet må basere sig på alle tre perspektiver.

Med udgangspunkt i et kognitivt læringsperspektiv kan man udpege tre faser eller aktiviteter, som må indgå i designet af værktøjet og dets anvendelse: 1) Før-aktiviteter, hvor menteens sproglige forforståelse aktiveres, 2) hovedaktiviteter, hvor menteen får mulighed for at *lægge mærke til* sprog og 3) efter-aktiviteter, hvor menteen får mulighed for at bearbejde sprog.

Sprogmentorværktøjet må understøtte læringens sociale dimension. Det ligger i mentorskabets "natur", at mentor *er med til, hjælper* eller *er en ressource* i menteens sprogtræningsproces. Sprogmentorværktøjet må give mentor og mentee mulighed for at tage emner og sprog op, som ligger inden for menteens interessesfære og rækkevidde. Dette vil bidrage til den meningsfuldhed, som er så afgørende for menteens læring.

4. Sprogmentor

4.1 Indledning

I dette kapitel beskrives udformningen af Sprogmentor – metoden, det net- og computerbaserede værktøj og en læse-let-metode. Det gøres på baggrund af overvejelserne i kapitel 3.

4.2 En sprogmentormetode

Mentorskabet kan være kommet i stand via arbejdspladsen eller en anden social sammenhæng, menteen befinder sig i eller har opsøgt, eksempelvis et lektiehjælpstilbud. Der er en række grundlæggende forhold, som er væsentlige for enhver mentorrelation.

4.2.1 En aftale om rammer og mål

Mentor og mentee må som udgangspunkt have en aftale eller en kontrakt. Aftalen kan revideres undervejs. Aftalen, der er mundtlig, omfatter svar på følgende spørgsmål:

- Hvornår og hvor tit skal I mødes?
- Hvordan og hvornår skal I melde afbud, hvis I ikke kan komme som aftalt?
- Hvad skal I forberede før mødet, og hvad skal I gøre, hvis I alligevel ikke kan forberede jer?

Aftalen må også indeholde overvejelser over mentorskabets mål:

- Hvad er målet med at træne dansk?

- Tal om, hvad der går godt og skidt og være åbne og ærlige over for hinanden om sprogtræningen.

Disse spørgsmål og overvejelser er væsentlige for den tillid, der skal være mellem mentor og menteen. Det er en tillid, der bygger på ærlighed og imødekommelse.

4.2.2 Fortællinger

Mødet mellem mennesker sætter beretninger eller fortællinger på dagsordenen. Den ene fortæller, og den anden lytter. Når personer fra målgruppen mødes med kolleger på arbejdspladsen eller i fritidslivet er nogle af de emner, de ønsker at samtale om eksempelvis: 1) Det gode eller det problematiske på arbejde, 2) deres historie (eller baggrund), 3) deres familie, 4) kulturelle forhold eller 5) drømme for fremtiden. For at blive i stand til at samtale om sådanne emner, må de kunne anvende ord, sætninger og udtale, der gør dem i stand til det.

Metoden inddrager en række eksempelfortællinger. Disse fortællinger er lagt på www.sprogmen2r.dk og danner dansksprogligt udgangspunkt for sprogtræningen.

4.2.3 Aktiviteter og trin

Menteen forbereder sig til hver mentorsession. Menteen kan lytte til og/eller læse eksempelfortællingerne. Man kan sige, at eksempelfortællingerne fungerer som *før-aktivitet* for mentorsessionen. Der etableres en forforståelse af mentorsessionens emne(r) og tilhørende sprog. Fortællingerne inden for hvert emne findes i tre niveauer: Let, mellem og svær. Fortællingerne under de enkelte emner er tænkt som **inspiration** til, at menteen fortæller **sin egen** fortælling om sig selv - med samme emne. De indtalte fortællinger giver menteen mulighed for at træne og forberede sig på egen hånd.

Sprogtræningens *hovedaktivitet* er mentorsessionen. Her hjælper mentor menteen med at fokusere på og øve fortællingernes ord, sætninger og udtale, som kræver opmærksomhed. De fokusområder, der tages op i mentorsessionerne, kan formuleres af både mentor og mentee.

Mentorsessionerne indledes med, at man taler om, hvad menteen har forberedt sig på til denne gang. Derpå følger tre trin, som så at sige er kernen i metoden:

TRIN 1

Fortæl - genfortæl:

Du fortæller - mentoren genfortæller.
Kunne mentoren forstå din fortælling?

TRIN 2

Fortæl kort - gentag - gentag:

Du fortæller én ting kort (en sætning).

Mentoren gentager meget langsomt.

Du gentager meget langsomt.

Blev din udtale bedre?

TRIN 3

Samtale:

I taler sammen om det, du fortalte

- og hvad det fik jer til at tænke på.

Kan du føre en samtale på dansk?

Der snakkes afslutningsvis om, hvordan det har været at træne denne gang.

Trin 1 har fokus på sprogets emner, indhold og sammenhænge. Er mentee i stand til at give en sammenhængende beretning / fortælling inden for det valgte emne? Det finder mentee ud af, ved at mentor genfortæller det han/hun har hørt og forstået. Dette trin i metoden giver anledning til, at der foregår betydningsafklaringer, hvor mentor og mentee er i dialog om, hvad der blev (og ikke blev) sagt, og hvordan det evt. kan siges på andre (korrekte) måder. Endelig er trinnet en god anledning til at få sig et godt grin – i trygge rammer – om forståelser og misforståelser.

Trin 2 har særligt fokus på sprogets form. Mentee skal nu igen igennem sin fortælling, men denne gang i små bidder. Mentee fortæller en sætning ad gangen. Mentor gentager sætningen med korrekt udtale, ordvalg og ordstilling. Mentee gentager. Disse sætninger kan brydes op i endnu mindre enheder, hvis der er behov for det. Mentor og mentee kan vælge at arbejde med bestemte grammatiske og udtalemæssige fænomener. Der skabes på dette trin en bevidsthed om de sproglige vanskeligheder eller udfordringer, mentee har.

Både trin 1 og 2 vil skabe en **sproglig bevidsthed** (dvs. sproglig forforståelse og opmærksomhed), som menteen kan tage med sig i sin kommunikation om emner og problemstillinger, hun oplever som væsentlige på arbejdspladsen og i hverdagen. Disse trin bidrager til, at menteen etablerer mere af den generelle sproglige bevidsthed, som kognitiv sprogtileningsforskning fortæller os, er så afgørende for at lære et andet sprog.

Trin tre har fokus både på sprogets indhold og form. På dette trin bringer mentor og mentee den indledende fortælling videre. Mentee får mulighed for at tale frit med en samtalepartner om et relevant og meningsfuldt emne (eksempelvis "skrevne og uskrevne regler på arbejdspladsen"). Mentee og mentor udveksler på lige fod. Mentee

får lejlighed til at høre mentors overvejelser over emnet samt spørge til og kommentere dem.

Trin 3 repræsenterer en af flere muligheder, mentee har for at anvende og dermed bearbejde det sprog, hun har lagt mærke til. Mentee bør gå ud og øve sig i at videregive (indgå i samtale) om sine fortællinger og disses emner og problemstillinger. Det kan være på arbejdspladsen (i eksempelvis pauser) eller det kan være i andre sammenhænge. Det kan være noget af det, der evalueres ved næste session.

Trin 1-3 indeholder både en kognitiv, social (kollaborativ) og meningsfuld (eksistentiel) læringsdimension. Trin 1 (med forberedelsen før sessionen) repræsenterer sprogtilegnelsens **før-aktiviteter**. En forforståelse etableres i forhold til emne og sprog for mentorsessionen. Det er mentee, der afgør emne og med hvilke vinkler, emnet skal på banen. Denne fremgangsmåde sikrer den meningsfuldhed, der er så afgørende for sprogtilegnelsen.

På trin 2 får mentee mulighed for at lægge mærke til sprog. Det er sprogtræningens **hovedaktivitet**. Dette trin har en stærk social læringsdimension, hvor mentor både imødekommer og udfordrer mentee i dennes fokusering på nye sproglige fænomener. Den anerkendte russiske læringsteoretiker, Vygotsky, fremhævede, at afstanden mellem det, den lærende ved i forvejen og det, som er nyt, hverken må være for stor eller lille. En tilpas afstand gør det muligt for mentee ("lærlingen") at lære noget af dialogen med mentoren ("mesteren"). Ved at have fokus på gentagelse får mentor mulighed for at øse af sin sproglige viden uden at have en formel sproguddannelse.

Trin 3 er en **efter-aktivitet**, hvor det nye bearbejdes i en fri samtale, således at mentee får mulighed for at integrere det lærte i sit sproglige repertoire. Denne efteraktivitet suppleres med opfordringen til, at mentee efter sessionen anvender – og fortsætter bearbejdelsen – på arbejdspladsen og i andre hverdagssammenhænge.

Teksterne i Sprogmentor er delt i 3 niveauer:

- A: svær
- B: middel
- C: let

Niveaudelingen følger som hovedregel disse retningslinjer:

Niveau A:

Nutid, datid, førnutid, førdatid, fremtid og infinitiv

Mådesudsagnsord (kunne, måtte, skulle, ville, burde)

Hovedsætninger og bisætninger på op til i alt 25-30 ord

Talord

Sammensatte ord
Fortælling med facts, nuancer og vurderinger
Lettere komplekse præferencer og begrundelser

Niveau B:

Nutid, datid, førnutid, førdatid og fremtid (udtrykt med nutidsform)
Hovedsætninger på op til 10-15 ord
Talord
Ord på op til 5 stavelser
Overvejende faktuel fortælling med enkle nuancer og vurderinger
Enkle præferencer og begrundelser

Niveau C:

Nutid og fremtid (udtrykt med nutidsform)
Hovedsætninger på op til 8-10 ord
Talord
Mest 1-, 2- og 3-stavelsesord (gælder ikke for egennavne)
Faktuel fortælling

4.3 Et computer- og internetbaseret værktøj

Sprogmentor er et værktøj til dansk-træning med mentor, der foreligger i en fuldt anvendelig prototype i to sprogkombinationer (dansk-somalisk og dansk-engelsk) med henholdsvis 3 x 15 og 2 x 15 personlige fortællinger, der tjener som inspiration og model for, at en mentee forbereder sin egen, personlige fortælling som grundlag for dansk-træning.

Værktøjet er fuldt portabelt mellem web, CD, USB-stick og harddisk og er nemt kopierbart i form af en zip-fil (150 MB), der frit kan downloades og kopieres.

Desuden foreligger et forfatterværktøj, som materialet er udviklet i, og som giver mulighed for – for brugere med den fornødne tekniske baggrund - at udvikle eget materiale med lyd og tekst. Også forfatterværktøjet kan frit downloades og kopieres (og er inkluderet i zip-filen).

Det er muligt - hvis man har den fornødne tekniske snilde - at generere sit eget lyd- og tekstmateriale som omtalt på siden "Download". Dette vil evt. være muligt i samarbejde med VIFIN, der efter projektets afslutning, formidler Sprogmentorværktøjet.

En anbefalet arbejdsmetode for mentor og mentee er beskrevet - med lydfiler - under de enkelte sprogversioner

4.4 En læse-let-metode

Fra Sprogmentors forside er der adgang til metodens tre trin (http://sprogmen2r.dk/FV_D_E/Metode.html). Instruktionsteksten er på dansk og henholdsvis somali og engelsk. Instruktionerne for disse tre trin kan høres. Som nævnt ovenfor vil der kunne tilføjes flere emner og sprog.

Denne læse-let-metode har til formål at gøre arbejdet med metoden lettilgængelig. Det er væsentligt både for mentor og mentee, at det på denne måde er en metode, man hurtigt vil kunne komme i gang med. Mentee kan hurtigt blive bevidst om metoden. Mentor behøver ikke have en uddannelsesfaglig baggrund for at etablere en "undervisning", der fungerer.

På www.sprogmen2r.dk er der en A4 side på dansk om metoden henvendt til mentor og andre, som måtte have interesse i at læse om den (<http://sprogmen2r.dk/metode.html>) Denne side kan printes ud og - som nogle frivillige mentorgrupper har gjort - lamineres. På den måde har mentor og mentee altid adgang til metode. De kan fortælle andre om den.

4.5 Sammenfatning

Dette kapitel har beskrevet udformningen af Sprogmentor. Metoden er begrundet i målgruppen og de processer, som ligger til grund for målgruppens tilegnelse af dansk. Projektet havde som udgangspunkt ikke-skolevante (kortuddannede) kvinder som primær målgruppe. Det har undervejs i projektet vist sig, at også andre kan få glæde af Sprogmentors enkle fremgangsmåde.

Mentorer, der ikke har en sprogfaglig baggrund har behov for, at det digitale materiale og dets metode er let at gå til. Ud over at fortællinger, aktiviteter, og det computer- og netbaserede materiale nemt kan overskues, er Sprogmentor derfor forsynet med en læse-let-metode.

5. Erfaringer med Sprogmentor

5.1 Indledning

Sprogmentor er i projektperioden blevet introduceret til og afprøvet af 15 mentees og 8 mentorer. Desuden er værktøjet blevet vurderet af 10 fagpersoner/vidensholdere på integrationsområdet. Endelig er Sprogmentor blevet præsenteret i en række sammenhænge, bl.a. i frivilligrupper i Århus, Skanderborg og Vejle.

Der er generelt givet meget positive vurderinger af værktøjet og metoden. Der er givet positive vurderinger af indhold og læringsmuligheder. Generelt er der givet

meget positive vurderinger fra mentees og mentorer og noget mere moderate og kritiske vurderinger fra sproglærere.

Sprogmentor er blevet afprøvet blandt frivillige og ikke af kolleger på arbejdspladser, som oprindeligt planlagt. Det har ikke været muligt at få adgang til at afprøve værktøjet på arbejdspladser – ikke mindst fordi forudsætningerne ændrede sig for den virksomhed (ISS), der indgik som partner i projektet. Her kunne en række forventede sprogtræningsaktiviteter alligevel ikke gennemføres.

Den afsluttende erfaringsopsamling, som denne rapport er udtryk for, repræsenterer en vurdering af anvendeligheden - og peger på videre udviklingspotentialer.

5.2 Målgruppen

De 15 mentees og 8 mentorer, der har afprøvet værktøjet og metoden vurderer alle, at Sprogmentors form (herunder opbygning) er særdeles anvendeligt og relevant. Det samme gælder historierne.

Selvom Sprogmentor endnu ikke har været anvendt direkte i forbindelse med et mentorskab i en virksomhed, er der flere af de mentees, der er i arbejde, der vurderer, at både form og indhold (fortællinger og metode) er særdeles anvendelige i dagligdagen på en virksomhed.

5.3 Anvendelighed og relevans

Enkelheden vægtes højt blandt fagpersoner/vidensholdere. En siger, at han:

“(...) vurderer det enkle og letgennemskuelige som en stor kvalitet”

Denne enkelhed omfatter både design af værktøjets interface og sproglige indhold. De korte, lyd- og skriftbaserede sætninger, der fungerer som input (inspiration) for mentees egen fortælling, vurderes som gode.

Fagpersonerne/vidensholderne vurderer, at det er en god idé at lægge Sprogmentor på internettet, hvor både mentor og mentee før, under og efter mentorsessionerne let vil kunne få adgang til det.

Værktøjet er udviklet i en dansk-engelsk version i stedet for dansk-arabisk version på grundlag af erfaringer og tilbagemeldinger ved afprøvning af den dansk-somaliske prototype. Det var bl.a. en vurdering fra en gruppe af frivillige, der ikke havde somaliske eller arabiske mentees, at det ville virke forstyrrende på et sprogmentorforløb, at disse to sprog dominerede. En dansk-engelsk version vurderes som "mere neutral". Sprogmentor er bygget således op, at det er muligt at tilføje flere sprog.

Det vurderes af vidensholdere og mentees, at Sprogmentor vil kunne bidrage til at fastholde etniske minoriteter på arbejdspladsen. Mentees vurderer, at Sprogmentor i høj grad bidrager til, at de bliver bedre til dansk.

En fagperson, der refererer til erfaringer fra området, peger på, at anvendelsen af synlig og ritualiseret undervisning (herunder sprogtræning) er med til at gøre det lettere for udenlandske medarbejdere at blive integreret / inkluderet på arbejdspladsen. Virksomhedens beslutning om eksempelvis at etablere fokus på sprogtræning vil, ifølge denne informant, mærkbart øge mulighederne for inklusion på arbejdspladsen. Synlighed skaber muligheder for fastholdelse.

Projektforløbet viser, at Sprogmentor vil kunne anvendes af flere målgrupper, end materialet i første omgang rettede sig mod. Ud over specifikt at henvende sig til kortuddannede kvinder (fra bl.a. Somalia) har det vist sig, at også kortuddannede mænd kan drage fordel af værktøjet og den tilhørende metode. En gruppe frivillige mentorer fra et center for traume- og torturofre vurderede, at Sprogmentor var særdeles relevant for deres målgruppe. Materialets åbne form, hvor man kan nøjes med at anvende selve metoden og selv inddrage inputsprog (i tekst, lyd, billeder, video), gør det muligt at nå en lang række målgrupper og sproglige niveauer.

I et lektietilbud på et sprogcenter laminerede man et ark med Srogmentors tre-trins-metode. Det gjorde det enkelt i starten at huske trinene samt at sætte nye brugere ind i metoden. Man havde en "stak" ark stående til "fri afbenyttelse".

5.4 Bagvedliggende metode

93 % af de adspurgte mener, at Sprogmentor og den tilhørende metode er anvendelig.

Metodens opbygning i tre faste og genkendelige (ritualiserede) trin vurderes som særdeles anvendelig. Det var let at sætte sig ind i og at komme i gang med metoden. Aftestningen blandt mentorer og mentees viste, at der i gennemsnit blev anvendt 20 minutter på at sætte sig ind i materialet og metoden.

Informanter blandt fagpersoner og vidensholdere peger på, at de sprogpædagogiske overvejelser, der ligger til grund for trin 2 er anvendelige for målgruppen af kortuddannede mentees og deres mentorer. På arbejdspladser vil der som regel ikke være de nødvendige sprogpædagogiske kompetencer, som giver mulighed for formelle forklaringer. Herom siger en informant:

"(...) papegøjemetoden [ligger] fint i tråd med de rammer, en arbejdsplads udgør."

Samme informant kritiserer dog Sprogmentor for ikke direkte at formidle et sprogligt indhold med fokus på kommunikation. En anden informant (en sprogunderviser) peger på samme problematik. Denne sprogunderviser mener ikke, at den

” (...)refererende færdighed generelt er anvendelig eller brugbar, men at man derimod skal tage udgangspunkt i andre autentiske sproghandlinger, som er direkte relateret til jobbet, fx hvordan siger jeg til, når noget ikke er forstået, hvordan forklarer jeg en bestemt handling, hvordan deltager jeg i pausesnak, hvordan videregiver jeg besked, hvordan forklarer jeg udførelsen af konkrete jobfunktioner, etc.”

Det er en relevant kritik. Det tilegnelsesteoretiske rationale bag Sprogmentor og erfaringer fra aftestningen viser dog, at værktøjet og den tilhørende metode giver rig mulighed til at øve dialog, herunder en lang række (også arbejdsrelevante) sproghandlinger. Sprogmentor giver mulighed for dels at tilføje eksempelvis dialoger og for, at mentor og mentee kan øve specifikke sproghandlinger. Materialet tillader, at man kan tilføje egne emner og tekster.

Samme sprogunderviser vurderer sammenfattende værktøjet således:

”Det er et værktøj, der kan skabe kollegiale relationer og styrke den sociale integration, som jo også er en væsentlig faktor i forhold til fastholdelsesperspektivet.”

6. Sammenfatning og perspektivering

6.1 Indledning

I dette kapitel sammenfattes projektets (rapportens) konklusioner. En perspektivering peger på pædagogiske og teknologiske muligheder for en videreudvikling af Sprogmentor.

6.2 Sprogmentorværktøjet

Sprogmentor er blevet udformet til at være så enkelt og lettilgængeligt, at ikke-skolevante mentees og mentorer uden sprogpædagogisk uddannelsesbaggrund umiddelbart kan gå til det. Både mentees og mentorer i aftestningerne giver udtryk for stor tilfredshed med den faste struktur og genkendeligheden i værktøjets design. De vurderer også indholdet (fortællingerne) og metoden (i tre trin) meget positivt.

Blandt fagpersoner lyder der fra sprogundervisere en kritik af et manglende direkte fokus på kommunikativt sprog (herunder sproghandlinger) i inputteksterne. Det er en kritik, projektet tager til sig. I sprogmentormetoden er der indlejret flere kommunikative dimensioner – blandt andet med fokus på menteens udfordringer i

forhold til at kommunikere forståeligt og adækvat. Sprogmentor er "åbent", således, at der vil kunne tilføjes input med særligt fokus på kommunikativt sprog.

Sprogmentor anlægger tre perspektiver på læring og sprogtilegnelse: Et kognitivt, et socialt og et eksistentielt. Aftestningen og vurderingerne fra fagpersoner / videnholdere viser, at disse tre perspektiver er med til at kvalificere værktøjet og metoden.

6.3 Et tilbud blandt flere

Det kortsigtede mål har været at stille værktøj, metode og bedste praksis frit og gratis til rådighed for mentorbaseret dansktræning. Sprogmentor vil kunne anvendes i virksomheder, hvor der etableres sprogmentorordninger.

Hensigten med Sprogmentor har også været at fremstille et materiale og en metode, der er så enkel, at ikke-professionelle, dvs. ofte frivillige, kan anvende det. Set i lyset af regeringens civilsamfundsstrategi egner Sprogmentor sig godt til sprogtræning i frivilligt regi, hvor der ikke (nødvendigvis) kan bygges på en specifik faglighed i andetsprogspædagogik.

Arbejdspladsen er således kun én af de rammer, Sprogmentor egner sig til.

6.4 Pædagogiske og teknologiske perspektiver

Det synes oplagt at videreudvikle Sprogmentor. Der er i evalueringen kommet input til udvidelser. Materialet er "åbent", dvs. det er muligt at tilføje yderligere fortællinger, herunder tekster og lyd. VIFIN overtager Sprogmentor og gør det tilgængeligt for andre via sin hjemmeside samt via sit sprog- og it-pædagogiske netværk.

VIFIN har siden 2006 arbejdet med mobil læring (m-læring) (Bo-Kristensen 2009). Sprogcentre, virksomheder og civilsamfundet er ved at tage mobilen til sig. Man kunne sagtens forestille sig en mobil dimension af Sprogmentor.

"Den Mobile Sprogmentor" ville bl.a. indeholde en mulighed for kommunikation mellem mentor og mentee via mobiltelefoni og sms. Sprogmentors eksisterende og mulige nye tekster kunne udformes i en mobil version. Der findes efterhånden flere måder at tilgå digitalt, mobilt læringsmateriale på. I forhold til Sprogmentor kunne dette gøres på følgende måder:

1. Sprogmentor (eller dele af det) kan udformes, så et samlet materiale kan downloades til mobil

2. Smartphones kan i dag tilgå internetsider med læringsmaterialer. Det er en fordel for navigationen og læsevenligheden, at materialet er udformet på en enkel måde.
3. Mobiler, der kan gå på internettet, kan skanne såkaldte MobiSticks og derigennem få adgang til specifikke fortællinger, lydfiler og billeder. Se mere om MobiSticks her: www.mobisticks.dk Man kan også læse om deres potentialer i sprogtilegnelse i Bo-Kristensen & Schelde (2010). Se evt. også "Det Mobile Vejle" (www.detmobilevejle.net)

Referencer

Bo-Kristensen, Mads og Herluf Schelde. 2010. MobiSticks: Læring på stedet, i: *Fokus*, nr. 51 (FOKUS udgives af Uddannelsesforbundet, sektionen for lærere i dansk som andetsprog), s. 18-19 (Læs artiklen

Bo-Kristensen, Mads 2009, E-læring, andetsprog og integration, i: *Sprogforum*, nr. 45

Bo-Kristensen, Mads 2005. "Vurdering af it-materialer – til dansk som andetsprog for voksne", i: *Sprogforum*, nr. 35 Kbh.: Dpb, s. 9-19.

CABI (2007) *Kortuddannede indvandrerkvinder i job – fastholdelse i fokus*. København: CABI (89 s. rapport udarbejdet af Friis et al. for Integrationsministeriet)

Illeris, Knud (2006) *Læring*. Roskilde Universitetsforlag

Jarvis, Peter (2006) *Towards a Comprehensive theory of Human Learning*. London: Routledge Falmer.

Lave, Jean & Etienne Wenger (1998) [1991] Situeret læring ved legitim perifer deltagelse. I: Hermansen, Mads. *Fra læringens horisont – en antologi*. Århus Klim, s. 151-160.